

IX. KONCENTRACE SMĚNEČNÉHO ROZKAZNÍHO ŘÍZENÍ

1. Koncentrace směnečného rozkazního řízení

Směnečné rozkazní řízení je zpravidla velmi přísně koncentrováno. Část řízení spočívající ve směnečném rozkazním řízení je zahájena vydáním směnečného platebního rozkazu. V této chvíli však řízení ještě zkoncentrováno není. Počátek koncentrace řízení je časově situován do okamžiku doručení směnečného platebního rozkazu žalovanému. Nepodaří-li se směnečný platební rozkaz žalovanému doručit, specifická koncentrace směnečného rozkazního řízení se neaktivuje.

Směnečné rozkazní řízení je koncentrováno třikrát. Doručením směnečného platebního rozkazu žalovanému vstupuje do hry **specifická rozkazní koncentrace**. Skončením případně nařízeného přípravného jednání nebo prvního námitkového jednání se uplatní **obecná koncentrace řízení**, která je vlastní všem sporným řízením (tuto koncentraci budu dále označovat jako obecnou skutkovou koncentraci řízení). Při projednání uplatněného směnečného nároku se projeví i **koncentrace některých procesních námitek**. V této publikaci se budu zabývat specifickou rozkazní koncentrací, která je pro směnečné rozkazní řízení charakteristická. Koncentraci procesních námitek a obecné skutkové koncentraci nebudu věnovat samostatný výklad. Ohledně koncentrace procesních námitek se jen stručně zmíním o průniku a střetech této koncentrace (koncentrace procesních námitek) a specifické koncentrace směnečného rozkazního řízení. Stručně zmíním i některé aspekty ostatních skutkových koncentrací, konkrétně ty aspekty, které považuji za důležité pro zhodnocení specifické koncentrace směnečného rozkazního řízení.

2. Koncentrace prostého nalézacího řízení vedeného o zaplacení směnečného nároku

Koncentrační princip je uplatňován i v prostém řízení o zaplacení směnečného nároku, nikoli však ve všech výše uvedených podobách. Specifická rozkazní koncentrace se z povahy věci uplatní jen ve směnečném rozkazním řízení.

Možnost uplatnit vybrané procesní námitky jen ve vymezené počáteční fázi řízení (koncentrace procesních námitek) je spojena se všemi spornými řízeními.

Obecná skutková koncentrace je, jak jsem již zmínil výše, vlastní všem sporným řízením.

3. Specifická rozkazní koncentrace směnečného rozkazního řízení

Specifická rozkazní koncentrace směnečného rozkazního řízení dramaticky omezuje dobu, během níž má žalovaný možnost vymezit svoji obranu proti uplatněnému směnečnému nároku, na dobu trvání námitkové lhůty. Musím konstatovat, že navozením rozkazní koncentrace řízení dochází k zásadnímu zhoršení procesního postavení žalovaného. Délka námitkové lhůty je zákonem stanovena na 15 dní.

3.1. Podstata a podoba specifické rozkazní koncentrace směnečného rozkazního řízení

Rozkazní koncentraci směnečného rozkazního řízení – koncentraci spočívající v uzavření možnosti podat námitky proti směnečnému platebnímu rozkazu, tedy vymezit obranu proti uplatněnému směnečnému nároku, uplynutím námitkové lhůty – je třeba hodnotit jako koncentraci skutkovou.

Specifická koncentrace směnečného rozkazního řízení limituje žalovaného v možnosti tvrdit za účelem vymezení obrany proti uplatněnému nároku skutkové okolnosti, procesní iniciativa žalovaného spočívající v označení důkazů není uplynutím námitkové lhůty nijak omezena. Specifická koncentrace směnečného rozkazního řízení spočívá v prekluzi možnosti žalovaného, jemuž soud uložil směnečným platebním rozkazem povinnost zaplatit směnečný peníz (případně jeho část) a zpravidla i příslušenství a náklady řízení, vymezit svoji obranu proti uplatněnému směnečnému nároku po uplynutí námitkové lhůty.

Specifická koncentrace směnečného rozkazního řízení je v zákoně koncipována tak, že ustanovení § 175 OSŘ k procesní obraně proti směnečnému platebnímu rozkazu uvádí, že *žalovaný v námitkách musí uvést vše, co proti platebnímu rozkazu namítá, s tím, že pozdě podané námitky nebo námitky, které neobsahují odůvodnění, soud odmítne*. Zákonná úprava je tedy zaměřena zejména na břemeno žalovaného podat námitky v úplné podobě již v průběhu námitkové lhůty, když zakazuje možnost podat po uplynutí lhůty nové námitky nebo rozšířit či doplnit (taktéž po uplynutí lhůty) námitky již podané.

Další požadavky na vymezení námitek dovozují doktrína a rozhodovací praxe soudů. Základ stěžejních procesních úkonů (jednání) účastníků, kterými jsou

- při uplatnění nároku žaloba a
- při vymezení obrany proti uplatněnému nároku vyjádření k žalobě, námitky proti směnečnému platebnímu rozkazu,

tvorí v řízení před soudem prvního stupně skutková tvrzení.

Jednou ze stěžejních součástí žaloby je vylíčení rozhodujících skutečností. Obrana uplatněná vznesením námítka musí být založena taktéž na skutkovém přednesu účast-

níka řízení, v tomto případě žalovaného. Část námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu, jež vymezuje skutkovou rovinu obrany, musí být vymezena skutkovými tvrzeními konstatujícími okolnosti, které zpochybňují existenci uplatněného směnečného nároku nebo poctivost (důvodnost) uplatnění nároku. Vymezení obrany musí být natolik určité a konkrétní, aby nebylo zaměnitelné s jiným skutkem.⁸⁵ Řádně vymezenými nejsou takové námitky, které mají povahu pouhé šablony, jejíž povšechnost bude dodatečně odstraněna doplněním skutkových tvrzení, jež dají vzniknout konkrétní podobě uplatněné obrany.

Obranu proti uplatněnému nároku lze vést

- a) zpochybněním uplatněného nároku
 - námitkami,
 - popřením pravdivosti žalobních tvrzení nebo
 - právní argumentací,
- b) vzájemným nárokem a
- c) procesním započtením.

Požadavky na vymezení těchto defenzivních procesních iniciativ žalovaného nejsou zcela totožné.

U obrany námitkami tvoří podstatu defenzivy tvrzení nových skutkových okolností, které eliminují důsledky žalobních tvrzení; v námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu musí být precizně vymezeny skutkové okolnosti, které žalovaný ke své obraně uplatňuje.

Při obraně popíráním tvoří základ obrany popření pravdivosti žalobních tvrzení. Žalobce musí v rámci této defenzivní procesní aktivity přesně identifikovat skutkové okolnosti, jejichž existenci popírá.

Základ obrany vedené právní argumentací tvoří předložení právní argumentace, na základě které žalovaný tvrdí, že ze žalobních tvrzení nelze dovozovat existenci uplatněného nároku; námitky proti směnečnému platebnímu rozkazu musí obsahovat popis skutkových okolností, na které žalovaný aplikuje právní názor představující základ obrany, a právní argumentaci, z níž neexistenci nároku dovozuje.⁸⁶ Obrana vedená vzájemným návrhem nebo procesním započtením by se měla uskutečnit mimo rámec námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu, přesto však doporučuji vzájemný návrh a procesní započtení do rámce námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu začlenit, a to věcně i časově.

⁸⁵ Viz usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 9. 2003, sp. zn. 5 Cmo 353/2003, v jehož odůvodnění vrchní soud konstatoval, že: „Nelze připustit (...), aby námitky byly tak flexibilní, že by mohly případně umožňovat, aby v průběhu námitkového řízení jim byla pod-souvána opakovaně stále nová a zcela odlišná skutková tvrzení.“

⁸⁶ Podrobné vymezení popsanych způsobů obrany je obsaženo v kapitole Procesní obrana žalovaného proti uplatnění směnečného nároku.

3.2. Vliv specifické koncentrace směnečného rozkazního řízení na možnost doplnění, upřesnění a dotvrzení námitek

Možnost vymezit obranu proti uplatněnému směnečnému nároku, jenž byl přiznán směnečným platebním rozkazem, je uzavřena uplynutím námitkové lhůty. Uvedený stop stav není koncipován absolutně. Existují totiž výjimečné situace, které způsobují otevření běhu nové námitkové lhůty. Nová lhůta pro podání námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu počíná běžet v důsledku:

- prohlášení doručení směnečného platebního rozkazu za neúčinné,
- nesprávného poučení ve směnečném platebním rozkazu o možnosti podat námitky; ustanovení § 175 OSŘ výslovně neřeší situaci, kdy je žalovaný nesprávně poučen o možnosti podat námitky, případně situaci, kdy takové poučení zcela chybí; soudní praxe však dospěla k závěru, že v takovém případě je namíste aplikovat analogicky ustanovení § 204 odst. 2 OSŘ, a uzavřela, že v případě nesprávného či chybějícího poučení o možnosti podat proti směnečnému platebnímu rozkazu námitky má žalovaný na jejich podání 3 měsíce od doručení směnečného platebního rozkazu;⁸⁷
- vydáním opravného usnesení, kterým se mění výrok směnečného platebního rozkazu;
- prominutím zmeškání lhůty.

Čas daný zákonem pro vymezení obrany vůči směnečnému nároku, jenž byl přiznán směnečným platebním rozkazem, je striktně omezen. Po uplynutí námitkové lhůty tudíž žalovaný nemůže vznést nové námitky, které by soud neodmítl a na základě jejichž projednání by zrušil vydaný směnečný platební rozkaz. V rámci stávající právní úpravy je nezbytné považovat uvedený limit za nepřekročitelný.

Mezi přípustností a nepřípustností doplnění námitek nevede zdaleka tak ostrá hranice, jak by se mohlo na první pohled zdát. A priori možnost doplnění námitek vyloučena není, přípustnost či nepřípustnost takové procesní iniciativy žalovaného se však odvíjí od rozsahu a povahy doplňovaných tvrzení a od vlivu takového dodatečného rozšíření obranných tvrzení na obsahový význam a podstatu námitek.

K požadavku, aby žalovaný obranu proti uplatněnému směnečnému nároku řádně substancoval, nemám výhrady. Jedná se o smysluplný a legitimní postulát. OSŘ zařazuje vylíčení rozhodujících skutečností mezi podstatné náležitosti žaloby.⁸⁸ Z podstaty věci vyplývá, že žaloba, která postrádá některou z podstatných náležitostí, není projednatelná. Žaloba samozřejmě nemusí obsahovat popis všech rozhodných skutkových okolností – ty lze dodatečně doplnit, je však nezbytné, aby obsahovala vylíčení rozho-

⁸⁷ Např. usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 26. března 2007, sp. zn. 12 Cmo 232/2006, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. září 2010, sp. zn. 29 Cdo 3779/2008.

⁸⁸ Činí tak v ustanovení § 79 OSŘ.

dujících skutečností alespoň v takovém rozsahu, aby společně s petitem vymezovaly předmět řízení.

S námitkami proti směnečnému platebnímu rozkazu je to poněkud jinak. I tento procesní úkon je založen na popisu rozhodného skutkového děje. Hlavní a nosnou částí námitek je skutkové vymezení uplatněné obrany. V tomto směru není požadavku na námitky proti směnečnému platebnímu rozkazu co vytknout. Substanciace obrany proti uplatněnému směnečnému nároku je nezbytná. Od žaloby se námitky odlišují v tom směru, že námitky musí být kompletně vymezeny do konce námitkové lhůty. Imperativ, aby byla obrana proti uplatněnému směnečnému nároku, jenž byl přiznán směnečným platebním rozkazem, kompletně vymezena již v námitkové lhůtě, nepovažuji za smysluplný. Neshledávám žádný rozumný důvod, pro nějž by dílčí neúplnost nebo formulační nedostatečnost námitek nemohly být sanovány jejich upřesněním nebo doplněním po uplynutí námitkové lhůty stejně, jako je tomu například u žaloby.

Rozhodovací praxe soudů zaujímá k možnosti doplňování námitek následující postoj – Nejvyšší soud ČR v rozhodnutí:

- sp. zn. 29 Cdo 2270/2007 výslovně připustil možnost upřesnění námitek,
- sp. zn. 29 Cdo 4711/2008 otevřel možnost pro dodatečné tvrzení takových skutkových okolností, které nevymezují obranu jako takovou, ale které podporují důvodnost ve lhůtě řádně vymezené obrany.

V odůvodnění rozhodnutí sp. zn. 29 Cdo 2270/2007⁸⁹ soud uvedl, že pokud žalovaná námitku zaplacení dluhu po uplynutí námitkové lhůty konkretizovala tvrzením, jímž sdělila datum a způsob platby a konkrétní částku, již uhradila, nejde z pohledu ustanovení § 175 OSŘ o novou, a tudíž opožděnou námitku.

Rozhodnutí sp. zn. 29 Cdo 4711/2008⁹⁰ otevírá možnost dodatečného doplnění obrany proti směnečnému platebnímu rozkazu po uplynutí námitkové lhůty, nikoli však plošně, nýbrž jen pro skutková tvrzení, která nevymezují obranu jako takovou, ale pouze argumentačně podporují důvodnost řádně a včas uplatněné obrany. V právní větě uvedeného rozhodnutí soud uvádí:

„V důsledku zásady koncentrace řízení o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu žalovaný nemůže po uplynutí lhůty k podání námitek uplatňovat takovou obranu, která nebyla uvedena již v námitkách.

Nic však žalovanému nebrání v tom, aby i v této fázi řízení uváděl nové skutečnosti, jež mohou mít podle jeho názoru význam pro posouzení důvodnosti obrany, kterou v námitkách již řádně uplatnil. Pokud takové skutečnosti směřují jen k doplnění dříve uplatněné

⁸⁹ Jedná se o rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 3. 2009, vydaný pod sp. zn. 29 Cdo 2270/2007 (pozn. odůvodnění rozhodnutí není výše v textu citováno doslovně).

⁹⁰ Jedná se o rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. září 2010, vydaný pod sp. zn. 29 Cdo 4711/2008.

námítky, pak je nelze považovat za námítky nové – opožděné, k nimž by již soud nesměl přihlížet.“

Aktuální rozhodovací praxe Nejvyššího soudu ČR tedy činí přípustným:

- doplnění námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu, které je vedeno cestou doplnění podrobností k již uplatněné obraně, tedy cestou upřesnění včas podaných námitek,
- tvrzení zcela nových skutkových okolností, jež nemají povahu vymezení obrany, ale směřují pouze k argumentační podpoře obrany již řádně skutkově předložené.

Vycházejí z rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, konstatují, že řádně a včas podané námítky lze doplnit, lze tak ovšem učinit pouze v takovém rozsahu a s takovým obsahem nových tvrzení, že uvedeným doplněním nedochází k uplatnění nové obrany, která nebyla řádně vymezena v již podaných námitkách.

Je-li možnost doplnění námitek limitována zákazem uplatnit novou obranu, je třeba za přípustné považovat jen takové rozšíření skutkových tvrzení vymezujících námítky, které nepřekračuje mez představující zákaz přípuštění těch nových tvrzení, kterými by byla přímo nebo i nepřímo uplatněna nová, dosud neuvedená obrana. Jestliže žalovaný doplněním námitek pouze „dovymezuje“ obranu již dříve prezentovanou, považují za vhodné takový doplňující defenzivní počin žalovaného označit jako dotvrzení námitek.

Za dotvrzení (upřesnění) námitek v režimu přípustné precizace stávající obrany považují doplnění takových skutkových tvrzení, která:

- jen přidávají podrobnosti k obraně ve své podstatě již úplně koncipované nebo
- v nikoli zásadní rovině, ale v rovině pouhé detailizace doplňují vymezení podstaty obrany, pokud se tímto doplněním z původní námítky nestává námitka jiná.

Za hranici přípustného režimu dotvrzení námitek jde takové uvedení nových tvrzení, které spočívá:

- v uplatnění nové námítky nebo
- v začlenění takových nových skutkových tvrzení do stávající obrany, jež modifikují podstatu námítky, nebo
- v doplnění námítky neobsahující potřebné odůvodnění o tvrzení, v jehož důsledku se námitka stane řádně skutkově vymezenou.

K dotvrzení je tudíž způsobilá jen řádně vymezená námitka, jejíž věcná podstata neznemožňuje zrušení vydaného směnečného platebního rozkazu.

Nepřípustným tedy shledávám doplnění námitek o skutková tvrzení, které by mělo za následek:

- vytvoření nové, dosud neuplatněné obrany, případně
- dodatečné podstatné dotvoření obrany, jež sice uplatněna byla, avšak z věcného nebo procesního hlediska nemohla vést ke zrušení směnečného platebního rozkazu, do nové podoby způsobilé přinést žalovanému úspěch v řízení.

Úvahu o doplnitelnosti námitek ve směnečném rozkazním řízení shrnuji tak, že nelze připustit zohlednění dodatečných tvrzení, která:

- od základu vymezují novou námitku,
- námitku mění v námitku jinou,
- vymezení obrany doplňují způsobem měnícím věcnou podstatu námitky,
- námitce poskytují nový zásadní obsah nebo novou kvalitu,
- směřují k sanaci původního nedostatečného vymezení obrany, v důsledku čehož by se z námitky neprojednatelné měla stát námitka způsobilá k projednání.

3.3. Výjimky z uplatnění koncentračního principu ve směnečném rozkazním řízení

Přestože je specifická rozkazní koncentrace směnečného rozkazního řízení nejtvrdší koncentrací, s níž se lze v civilním řízení setkat, a přestože zákon výslovně nekonstatuje žádné prolomení pravidla znemožňujícího podat nové námitky nebo doplnit námitky stávající po uplynutí námitkové lhůty, soudní praxe jisté výjimky z uplatnění koncentračního principu v rámci specifické rozkazní koncentrace vytvořila.

Tyto výjimky prolamují specifickou koncentraci směnečného rozkazního řízení ve dvou rovinách:

- koncentrace se neuplatní ve vztahu ke všem námitkám (ke všem druhům obrany),
- koncentraci není namístě uplatnit za všech okolností.

3.3.1. Námitky vymykající se specifické rozkazní koncentraci

Koncentrace řízení zakotvená ustanovením § 175 OSŘ se neuplatňuje vůči všem námitkám. Rozhodovací praxe soudů dovodila, že směnečné rozkazní řízení není uplynutím námitkové lhůty uzavřeno pro podání:

- některých procesních námitek a
- nesamostatných námitek.

3.3.1.1. Specifická koncentrace směnečného rozkazního řízení a procesní námitky

Rozkazní koncentrace směnečného rozkazního řízení je ve své podstatě koncentrací skutkovou, je tudíž namístě ji uplatňovat jen vůči skutkovému vymezení obrany proti uplatněnému nároku, nikoli vůči námitkám procesního charakteru. Rozhodovací praxe soudů z dopadů rozkazní koncentrace vyjímá jen některé námitky nedostatku procesních podmínek.⁹¹

⁹¹ Uvedené vynětí námitek nedostatku procesních podmínek vyplývá například z rozsudku Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 32 Cdo 20/2000 ze dne 14. 3. 2000, jehož právní věta zní: „Námitka, že bylo porušeno ustanovení § 155 odst. 2 písm. a) o. s. ř., nepředstavuje námitku nedostatku podmínky řízení, a proto se na ni vztahuje ve směnečném řízení zásada koncentrace řízení.“ Nepřímé konstatování o nepoužití koncentračního principu vůči námitkám nedostatku procesních podmínek (podmínek řízení) je doplněno explicitním konstatováním obsaženým v odůvodnění rozhodnutí, z něhož vyjímám následující pasáž: „Takovými námitkami jsou pouze námitky, které poukazují na nedostatky, pro které, jestliže je

Vynětí námitek nedostatku procesních podmínek z rozkazní koncentrace se jeví jako správné řešení i z toho důvodu, že některé z předmětných procesních námitek jsou koncentrovány v rámci režimu koncentrace procesních námitek (podjatost, místní nepřislusnost, nedostatek pravomoci způsobený rozhodčí smlouvou nebo doložkou).⁹²

Mám za to, že by rozkazní koncentrace neměla být uplatňována vůči žádné z procesních námitek. Uvedený názor zastávám z toho důvodu, že koncentrace by měla být nasměrována jen vůči meritorní obraně, tedy vůči obraně zpochybňující uplatněný směnečný nárok, nikoli vůči obraně zpochybňující vady průběhu řízení vedeného za účelem uplatnění nároku. Procesní námitky, jejichž uplatnitelnost považuje OSŘ za praktické koncentrovat, jsou koncentrovány zvláštní obecnou úpravou.

Směnečné rozkazní řízení je koncipováno jako zvláštní typ řízení z důvodu vytvoření možnosti uplatňovat specifické směnečné nároky. Právní režim směnečného rozkazního řízení zohledňuje specifika směnečných nároků, koncentrace vlastní tomuto druhu řízení by tudíž měla souviset se specifiky uplatňovaných nároků, neměla by však být nasměrována vůči obecným procesním jevům, jež se specifikem směnečných nároků a směnečného rozkazního řízení nesouvisí. Vynětí procesních námitek by muselo jít cestou extenzivního výkladu ustanovení § 175 OSŘ, neboť z dikce uvedeného ustanovení vyplývá, že koncentraci vztahuje na všechny námitky proti směnečnému platebnímu rozkazu. Z výše konstatovaného rozhodnutí sp. zn. 32 Cdo 20/2000 vyplývá, že plošné vynětí procesních námitek z uplatnění koncentračního principu rozhodovací praxí soudů není na pořadu dne.

3.3.1.2. Specifická koncentrace směnečného rozkazního řízení

a nesamostatné námitky

Nesamostatnými jsou námitky, které nemají povahu obrany věcně zpochybňující uplatněný směnečný nárok. Nesamostatné námitky neatakují existenci uplatněného směnečného nároku nebo důvodnost uplatnění tohoto nároku, nemají tudíž potenciál přinést samostatně, bez uplatnění další námitky, zrušení směnečného platebního rozkazu. Nesamostatné námitky považuji za klíč, který žalovanému otevírá dveře k uplatnění jedné nebo několika relativních námitek. Prostřednictvím úspěšného uplatnění některé z nesamostatných námitek získávají žalovaní možnost bránit se:

- kauzální námitkou (např. námitkou neexistence směnkou zajištěné pohledávky nebo námitkou neuplatnitelnosti kauzální pohledávky),

soud v řízení shledá a nedojde-li k jejich odstranění, nemůže ve věci rozhodnout. Takovými námitkami jsou např. námitka nedostatku pravomoci soudu, námitka jeho věcné nepřislusnosti, námitka rei iudicatae, námitka litispendence, námitka nedostatku způsobilosti být účastníkem řízení, apod.“

⁹² Koncentraci procesních námitek se budu věnovat dále v textu v pasáži, jež bude zaměřena na tuto problematiku.

- námitkou z jiného mimosměnečného ujednání (např. námitkou odložení splatnosti směnečné pohledávky nebo námitkou neuplatnitelnosti směnečné pohledávky, tedy námitkou rezignace na výkon směnečného práva) nebo
- námitkou excesivního vyplnění blankosměnky, a to v situacích, v nichž obrana relativní námitkou žalovanému směnečnému dlužníkovi nesvědčí.

Mezi nesamostatné námitky řadím tyto:

- námitku vědomého jednání na škodu dlužníka při nabývání směnky,
- námitku zlé víry při nabývání směnky,
- námitku hrubé nedbalosti při nabývání směnky,
- námitku podindosace směnky,
- námitku cesse směnečné pohledávky a
- námitku zastřené prokuraindosace směnky (indosace směnky „na oko“) a komisionářského uplatnění směnky.

Zákon oporu pro vynětí nesamostatných námitek z rozkazní koncentrace řízení neposkytuje. Rozhodovací praxe soudů výslovně dovodila vynětí jen jedné z nesamostatných námitek ze specifické rozkazní koncentrace směnečného rozkazního řízení; Vrchní soud v Praze dovodil v rozsudku sp. zn. 5 Cmo 497/98, že koncentrační princip nelze uplatnit vůči námitce vědomého jednání na škodu dlužníka při nabývání směnky.⁹³ Soud v uvedeném rozhodnutí vynětí této námitky z uplatnění koncentračního principu odůvodnil tak, že nejde o samostatnou námitku, ale jen o skutečnost, která – je-li prokázána – umožňuje úspěšně uplatnit jiné námitky. S tímto závěrem se plně ztotožňuji. Vzhledem k důvodu, pro který soud námitku vědomého jednání na škodu dlužníka při nabývání směnky z koncentrace řízení vyloučil, považuji za vhodné popsané narušení koncentrace směnečného rozkazního řízení zevšeobecnit a uplatnit je vůči všem nesamostatným námitkám. Všechny tyto námitky totiž naplňují kritérium, které pro vynětí ze specifické rozkazní koncentrace řízení konstatovalo předmětné rozhodnutí, jelikož podstatu všech nesamostatných námitek představuje právě fakt, že žalovanému „pouze“ umožňují uplatnit jinou věcnou námitku, která by mu jinak (zejména z důvodu převodu směnky) nesvědčila. Tvrdím tedy, že by z pohledu podřízení či nepodřízení koncentračnímu principu uplatňovanému v režimu specifické rozkazní koncentrace směnečného rozkazního řízení měly mít shodný režim všechny nesamostatné námitky.

3.3.1.2.1. Vědomé jednání na škodu dlužníka při nabývání směnky a zlá víra nebo hrubá nedbalost při nabývání směnky

K námitce vědomého jednání věřitele na škodu dlužníka při nabývání směnky mají z nesamostatných námitek nejbližše námitka zlé víry při nabývání směnky a námitka

⁹³ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 12. 1. 1999, sp. zn. 5 Cmo 497/98; pokud je mi známo, rozhodují prvoinstanční i odvolací soudy v souladu s tímto rozhodnutím.

hrubé nedbalosti při nabývání směnky. Tyto námitky mají stejnou právní podstatu – jsou založeny na nedostatku dobré víry při nabývání směnky.

Námitka vědomého jednání na škodu dlužníka při nabývání směnky spočívá v úmyslu věřitele poškodit nabytím směnky dlužníka. Úspěšné uplatnění této námitky dlužníkovi otevírá cestu ke kauzální námitce. Námitka zlé víry při nabývání směnky spočívá v povědomosti nabyvatele směnky o excesu při vyplnění blankosměnky. Podstatu námitky hrubé nedbalosti při nabývání směnky představuje neprověření souladu vyplnění blankosměnky s vyplňovacím právem v situaci, kdy nabyvatel směnky měl s ohledem na obsah směnky (případně na okolnosti nabytí směnky) způsob vyplnění blankosměnky prověřit a neučinil tak. Úspěšné uplatnění námitky zlé víry při nabývání směnky a námitky hrubé nedbalosti při nabývání směnky dlužníkovi otevírá cestu k uplatnění námitky excesivního vyplnění blankosměnky.

Smyslem vznesení všech těchto tří námitek je eliminovat navození abstrakčního účinku indosamentu, jak je konstatován v ustanovení čl. I. § 10 ZSŠ (námitky zlé víry nebo hrubé nedbalosti při nabývání směnky) a v ustanovení čl. I. § 17 ZSŠ (námitka vědomého jednání na škodu dlužníka při nabývání směnky), tedy otevřít dlužníkovi cestu pro uplatnění relativních námitek. Námitky zlé víry nebo hrubé nedbalosti při nabývání směnky jsou tedy námitkami, které mají s námitkou vědomého jednání na škodu dlužníka při nabývání směnky tolik společných rysů (zejména právní podstatu a účel uplatnění), že považují za nemyslitelné, aby kterákoli z nich měla z pohledu prosazení koncentračního principu jiný režim. Námitky zlé víry nebo hrubé nedbalosti při nabývání směnky je tudíž nezbytné považovat taktéž za námitky, které nepodléhají koncentraci řízení.

3.3.1.2.2. Cesse směnky a podindosace směnky

Námitky cesse směnky a podindosace směnky jsou typickými nesamostatnými námitkami. Jediným smyslem jejich uplatnění v řízení je udržet pro žalovaného směnečného dlužníka ve hře možnost bránit se relativními námitkami (zejména námitkou kauzální a námitkou excesivního vyplnění blankosměnky). Podstata těchto námitek je odlišná od námitky vědomého jednání na škodu dlužníka při nabývání směnky, shodnými jsou však smysl a důsledky jejich uplatnění. Námitka vědomého jednání na škodu dlužníka při nabývání směnky je založena na nedostatku dobré víry věřitele při nabývání směnky, námitky cesse směnky a podindosace směnky jsou založeny na faktu, že žalobce směnku nabyl způsobem, který mu neposkytuje imunitu vůči obraně založené na relativních námitkách.

Všechny uvedené námitky jsou však uplatňovány proto, aby si žalobce jejich tvrzením a prokázáním otevřel cestu k možnosti bránit se relativními námitkami.